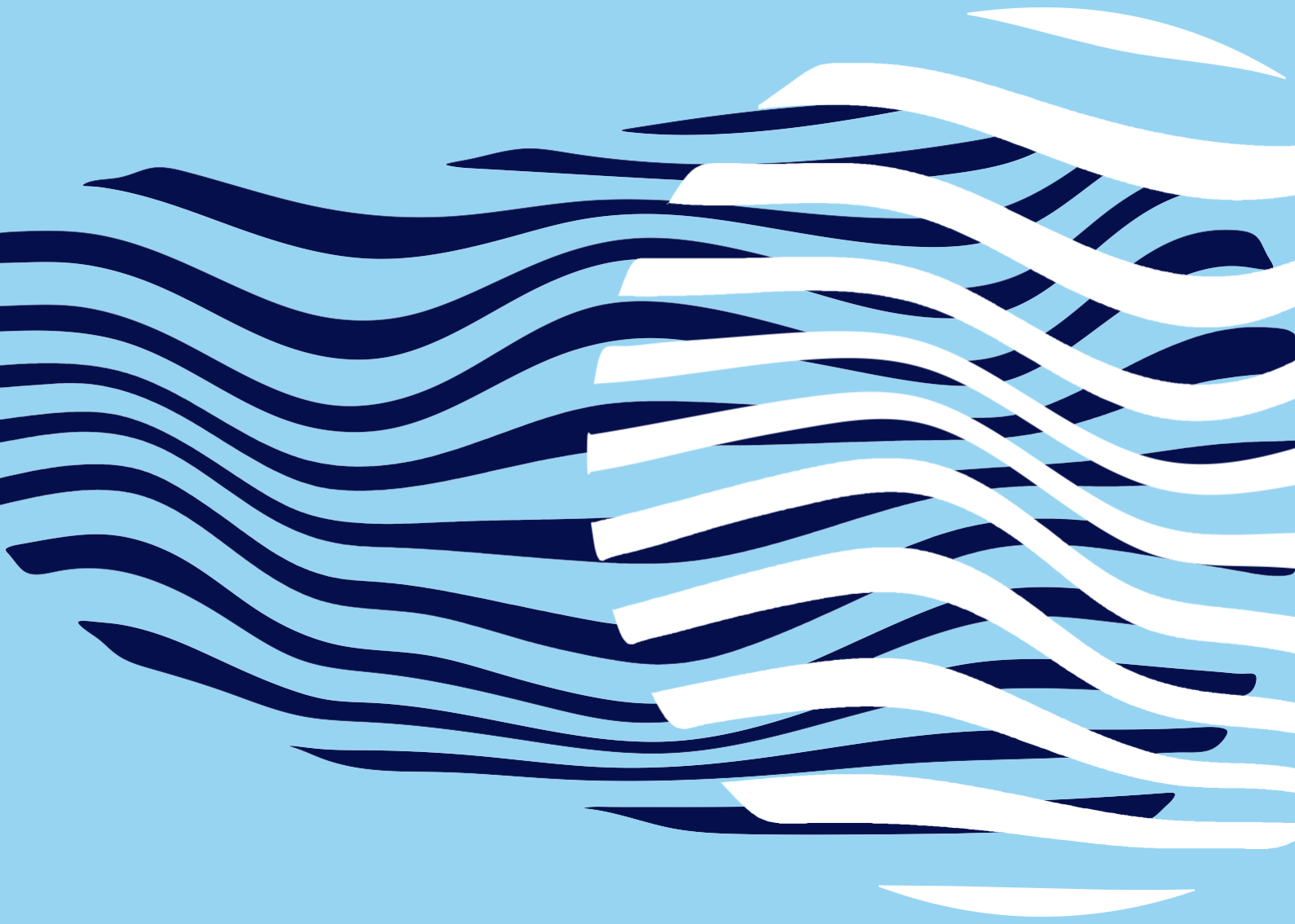
Annual Conference 2026

Hope MANIFESTO

#HISTORYANDHOPEMANIFESTO

EuroClio

HOUSE OF EUROPEAN HISTORY

An initiative of the European Parliament

O manifeste

V rámci 32. výročnej konferencie EuroClio 2026 *Dejiny a nádej: učíme sa meniť*, Dom európskej histórie a združenie EuroClio vytvorili spoločný priestor pre úvahy a výmenu názorov o tohtoročnej téme. Tento kolektívny proces je iniciatívou Domu európskej histórie, čerpá z množstva príspevkov Múra nádeje — vizuálnej časovej osi, ktorú začalo tvoriť združenie EuroClio, ako aj z účastníckych seminárov a úvah napísaných počas konferencie, a ktorá nakoniec vyústila do **Manifestu nádeje**.

Manifest zhŕňa predstavy, skúsenosti a predsavzatia približne **250 učiteľov a učiteliek dejepisu a pedagógov**, ktorí prostredníctvom štruktúrovaného participatívneho procesu počas konferencie prispeli k jeho tvorbe.

Manifest nádeje je kolektívnym vyjadrením pedagogickej komunity učiteľov a učiteliek dejepisu a spoločným východiskom pre širší dialóg. Je výsledkom výmeny názorov z odbornej praxe a v prvom rade je určený učiteľstvu a žiactvu z celej Európy aj mimo nej, no slúžiť môže aj inštitúciám a organizáciám, ktoré sa venujú otázkam demokracie, vzdelávania a sociálnej súdržnosti.

Bol tvorený kolektívne pod vedením pedagógov a týka sa významu učenia dejepisu v neistých časoch. Jeho cieľom je stručne a zrozumiteľne vyjadriť, ako chápu pedagógovia prínos výučby dejepisu ku kritickému mysleniu, k demokratickému životu a pluralite názorov, ako aj zdôrazniť úlohu nádeje ako vhodného pedagogického prístupu.

Vďaka rôznym aktivitám bolo možné zachytiť širokú škálu postupov, obáv, ambícií a záväzkov vyplývajúcich z konferencie.

Redakčná rada zložená z 10 pedagógov — dobrovoľníkov pracovala na zhrnutí a štruktúrovaní týchto príspevkov do uceleného konečného znenia. Jej úlohou bolo zabezpečiť zrozumiteľnosť, redakčný súlad a vierohodnosť kolektívneho procesu, z ktorého manifest vznikol.

Redakčná rada

Podpis členov redakčnej rady

Emer Shanahan

Juraj Varga

Wouter Smets

Kamila Ropero

Mirela Sakej

Sérgio Neto

G.Rósa Eyvindardóttir

Jordi Van den Hoven

Lejla Čaušević

Sinead Fitzsimons

Manifest nádeje

Učíme v rôznych dejinných kontextoch, no čelíme rovnakým výzvam

Naše školy v celej Európe i mimo nej sú ovplyvňované odlišnými spomienkami, konfliktmi, tabuizovanými témami či politickými súvislosťami. Existuje mnoho spôsobov, ako učiť o minulosti a pri tom žiť v súčasnosti a uvažovať o budúcnosti. Každý učiteľ či učiteľka vyučuje dejepis z vlastnej perspektívy formovanej vlastným zázemím. Záleží na tom, pretože dejepis sa nedá učiť bez kontextu. Výzvy, ktorým čelíme, sú však čoraz viac spoločné.

„Snaha nestratiť nádej a odvahu vo svete, v ktorom je tak veľa utrpenia a nespravodlivosti, a pritom zúfalo túžiť po zmene (a stať sa jej súčasťou).“

Za bránami školy je verejná diskusia často polarizovaná, individualizmus vie oslabiť pocit spolupatričnosti a demokratické hodnoty už nemožno považovať za samozrejmosť. História však tiež ukazuje, že práva, slobody a rôzne prejavy solidarity sa vyvíjali v čase a je možné ich chrániť, prehodnotiť a obnoviť. Študenti a študentky vyrastajú v prostredí sociálnych sietí, dezinformácií a umelej inteligencie, kde je často ťažké poznať pravú autoritu a kde príliš veľa obsahu môže vyvolať zmätok, únavu a nedôveru. Na vzťah mladých ľudí k histórii, inštitúciám a medzi sebou navzájom vplývajú aj prejavy systémového rasizmu, nerovnosti, medzigeneračnej traumy a neriešeného sociálneho napätia.

Dejiny možno využiť aj zneužiť. Bojujeme proti tomu v školách aj ako pedagogická obec.

V triedach sa realita prejavuje v otázkach detí, v ich emóciách, pochybnostiach, odpore, mlčaní či v nezáujme, ale aj v ich zvedavosti, zmysle pre spravodlivosť, digitálnych zručnostiach a v túžbe pochopiť svet, v ktorom žijú. Postoje žiakov a žiačok formujú rodiny, komunity, médiá a online priestor, ale aj otázky o historickom odkaze a identite: čo je zdedené, čo je spoločné, čo sporné a čo si každá generácia nesie so sebou ďalej alebo čo sa rozhodne zmeniť. Tieto situácie môžu byť náročné, no môžu byť aj príležitosťou otvoriť sa.

Emócie nemožno a ani by sa nemali oddeľovať od učenia dejepisu. Sú súčasťou reality, v ktorej sa vyučuje.

Čo dnes znamená nádej vo výučbe dejepisu?

Nádej môže znamenať všeličo, závisí od kontextu, skúseností a jazyka. Pre vyučujúcich dejepisu nemôže zostať abstraktným pojmom. Pre nás nádej nie je naivným optimizmom. Nie je to presvedčenie, že bude odrazu lepšie.

Mimo školy možno nádej chápať ako schopnosť našich spoločností odolávať, chrániť svoj sociálny kapitál, prekonávať ťažkosti a nepodliehať zúfalstvu. Je založená na hodnotách, ako sú solidarita, ľudské práva, spravodlivosť, inkluzívnosť a zodpovednosť. Dáva nám energiu, motiváciu, dynamiku a pocit zmysluplnosti. Ľuďom pomáha hľadať možnosti, ako sa rozhodnúť, aj keď je zmena pomalá, neistá alebo náročná.

V škole sa nádej stáva praxou. Je to nástroj na zmenu.

Ako učiteľov a učiteľky dejepisu **nás motivuje potreba budovania dôvery:** dôvery v to, že žiaci a žiačky zvládnu ťažké témy a dokážu spochybňovať názory. Bez tejto dôvery nemôžeme otvárať zložité historické témy, vyjadrovať nesúhlas ani pomáhať žiactvu uvažovať o citlivých otázkach. Dôvera neznamená pohodlnosť ani súhlas. Vytvára podmienky na to, aby sa žiaci a žiačky cítili rešpektovaní a budovali si dôveru vo svoje vlastné schopnosti — teraz aj do budúcnosti, aby ako aktívni občania sveta neprestávali diskutovať a prispievať k otvorenej a dôveryhodnej spoločnosti mimo školy.

Hodina dejepisu je špecifické miesto, kde možno nádej trénovať, keďže učenie dejepisu má v sebe istú nádej. Ukazuje, že svet nebol vždy taký, aký je teraz. Ukazuje, že spoločnosti sa menili, že ľudia neboli ticho, ale bojovali proti nespravodlivosti a za svoje práva, že celé komunity dokázali začať odznova a zmeniť svoj pohľad na svet.

Preto nádej nie je niečo, čo je k výučbe dejepisu pridávané zvonka. Je súčasťou práce učiteľov a učiteliek dejepisu: v tom, ako žiakom a žiačkam pomáhame meniť pasívne učenie sa na aktívne občianstvo, ako rozvíjame ich zručnosti v oblasti kritického myslenia a vedieme ich k tomu, aby prešli od myšlienok k činom.

„Chápem nádej ako radikálny čin [...] Chápem nádej ako rozhodnutie, aj ako záväzok, ktorý treba zachovávať a zároveň odovzdávať druhým."

Pre žiakov a žiačky by nádej mala byť nástrojom porozumenia i činov.

Pomáha im spájať minulosť so súčasnosťou, spochybňovať, čo sa zdá byť nespochybniteľné, predstavovať si a chápať, že veci sa môžu meniť. Žiaci a žiačky neprijímajú len vedomosti. Prinášajú aj otázky, skúsenosti, emócie, schopnosti, ako napríklad digitálne zručnosti, ale aj spôsoby nazerania na svet. Ak sa ich príspevky berú vážne a stanú sa súčasťou vzdelávacieho procesu, nádej môže rásť.

Pre učiteľov a učiteľky dejepisu je preto nádej zodpovednosťou a zároveň praxou: spôsobom vyučovania, ktorý podporuje porozumenie, angažovanosť, komunitu, demokratickú účasť a zmeny.

Kde vzniká nádej pri výučbe dejepisu

Pri výučbe dejepisu sa nádej prejavuje v každodennej práci: v témach, ktoré prinášame, materiáloch, ktoré vyberáme, otázkach, ktoré kladieme, príbehoch, ktoré rozprávame, pri tabu, ktoré skúmame, a v priestore, ktorý žiakom a žiačkam dáme na to, aby mohli myslieť, hovoriť a zapájať sa.

Zdroje, fakty a dôkazy sú pre túto prácu kľúčové. Fotografie, predmety, ústne svedectvá, mapy, archívy, názvy ulíc, výstavy v múzeách, miestne stopy histórie či digitálne dokumenty pomáhajú žiakom a žiačkam spomaliť a pozornejšie vnímať. Naučia sa pýtať, kto je autorom, čo je fakt, čo je názor, čo chýba a čo by sa dalo spochybniť. Tieto zručnosti budú pre nich neoceniteľné aj mimo hodín dejepisu.

Niektoré z týchto príbehov sú medzigeneračné. Žiakov a žiačky spájajú s mladšími deťmi, dospelými a staršími ľuďmi z minulosti i zo súčasnosti. Pripomínajú nám, že dejiny sú aj o tom, čo sa odovzdáva, čo je zdedené a čo si každá generácia nesie so sebou ďalej alebo čo sa rozhodne zmeniť.

Mnohorakosť pohľadov je ústredným prvkom tohto úsilia. Použitím rôznych uhlov pohľadu, porovnávaním názorov a spochybňovaním dominantných, národných, koloniálnych alebo eurocentrických aspektov pomáhame učiacim sa pochopiť, že dejiny nie sú len jeden jediný príbeh. Hľadáme hlasy, ktoré v učebniciach chýbajú, a pýtame sa, čo bolo zamlčané, prehliadnuté alebo vymazané. Dejiny tým nie sú jednoduchšie, ale o to úprimnejšie.

Nádej potrebuje aj priestor na vyjadrenie nesúhlasu. Nepožaduje konsenzus, len dostatok dôvery na to, aby sa mohli viesť náročné diskusie. Počas diskusií, debát a zdravých konfliktov môžu žiaci a žiačky konštruktívne počúvať, argumentovať, pochybovať, porovnávať dôkazy a dostávať rôzne interpretácie bez toho, aby sa nezhody zmenili na nepriateľstvo.

„Bez trenia niet pochopenia. Nádej preto neznamená snahu vyhnúť sa napätiu, ale vieru v to, že konfrontácia môže spájať [...], aby sme si mohli spoločne predstaviť spravodlivejšiu budúcnosť.“

Aktívna účasť mení učenie na angažovanosť. Keď žiaci a žiačky kladú vlastné otázky, skúmajú, diskutujú, spoločne tvoria, zapájajú sa do školských rád, pracujú na projektoch, rozprávajú sa s ostatnými alebo prepájajú svoju triedu s komunitou, vtedy prechádzajú od počúvania k aktívnej účasti. Začínajú sa vnímať ako niekto, kto sa nielen učí o histórii, ale kto sa môže stať jej súčasťou a ovplyvniť ju.

Neoddeliteľnou súčasťou tejto práce sú aj emócie. Dejiny môžu vyvolávať strach, hnev, smútok, odpor, empatiu, nepohodu a starostlivosť. Tieto emócie môžu brániť učeniu, ak zostanú neodhalené. Ak sa však priznajú a spracujú, sú pre učenie zásadné. Nenahrádzame dôkazy emóciami. Emócie sú neoddeliteľnou súčasťou kritického myslenia. Pomáhame deťom v triede pochopiť, čo cítia, spracovať to a zamyslieť sa skôr, ako sa rozhodnú niečo urobiť.

Predstavivosť dáva priestor nádeji. Formou rolových hier, simulácií, umeleckého vyjadrenia, otázok orientovaných na budúcnosť a učenia sa hrou môžu žiaci a žiačky zažiť náročnosť na vlastnej koži a nielen o nej počuť. Môžu sa na veci pozerať z rôznych uhlov pohľadu, riešiť dilemy, vyskúšať si rozhodnutia a zisťovať, že súčasnosť nie je nemenná. Tvorivosť dokáže zároveň ponúknuť iný spôsob, ako vnímať učenie. V týchto cvičeniach je možné spájať vedomosti s emóciami a ukázať, ako deti v triede chápu históriu, ako ju cítia a hľadajú jej zmysel.

My, pedagógovia, máme zodpovednosť ďalej sa vzdelávať, aktívne uvažovať a byť zvedaví. To znamená prehodnocovať naše metódy, emócie, predsudky a stereotypy. Nemôžeme od žiakov a žiačok žiadať, aby zvládali nepohodu, náročnosť a ťažkú minulosť, ak sme v tomto smere nezačali pracovať sami na sebe.

Nádej môže rásť aj za bránami školy: v múzeách, archívoch, pri pamätníkoch, na verejných priestranstvách, v prírode, na miestach miestneho historického dedičstva, na výstavách, pri práci v teréne a návštevách. Prehliadkou miest, artefaktov či pri stretnutiach s ľuďmi sa vieme dotknúť histórie. Deťom to pomáha hľadať pri učení súvislosti a skúmať udalosti, predmety, spomienky i súčasnú realitu.

Budovať si nádej

„Nádej nie je bezprostredný pocit, ale profesionálny postoj, ktorým sa uznáva zložitosť minulosti a zároveň pripúšťa možnosť transformácie neoddeliteľne spätej so vzdelávacími procesmi.“

Nie všetci vieme tieto veci robiť rovnako. Naše prostredie, učebné plány, zdroje a slobody sa líšia. Niektoré postupy už vo výučbe uplatňujeme. O niektorých len uvažujeme. Niektoré si vyžadujú viac času, podpory, odvahy a spolupatričnosti.

Toto stretnutie ľudí z praxe venované téme dejín a nádeje nie je iba konferenciou. Je príležitosťou spoločne sa zamyslieť, chvíľou načrieť do našich spoločných realít, učiť sa z našich rozdielov a budovať spoločné povedomie o tom, čo všetko sa dá v dnešnej dobe vyučovaním dejepisu dokázať.

Za dverami triedy sa ľahko zabudne na širšie súvislosti, ktorých sme súčasťou. Tieto stretnutia ponúkajú otvorený a úprimný priestor, v ktorom sa pedagógovia z celej Európy i mimo nej môžu (opäť) stretnúť, vymeniť si svoje skúsenosti a pripomenúť si, prečo robia to, čo robia.

Tento manifest je naším spoločným pohľadom na to, ako sa dá nádej využiť vo výučbe dejepisu: je to spoločný záväzok, ako vytvoriť z triedy miesto, kde sa o nádeji nielen diskutuje, ale kde sa nádej aj buduje.

Wall of HOPE

Múr nádeje je vizuálna chronologická os, na ktorú mali účastníci napísať spomienku z minulosti alebo vyjadriť nádej do budúcnosti — zo svojho pohľadu na históriu až po celosvetový rozmer. Každý príspevok zachytáva okamih, udalosť, skutočnosť alebo emóciu spojenú s nádejou. Táto tvorivá a interaktívna inštalácia obsahuje viac ako 120 príspevkov od účastníkov 32. výročnej konferencie združenia EuroClio: Dejiny a nádej.

Múr nádeje nám pomáha uvedomiť si, ako nádej žila v rôznych okamihoch a ako sa mení v čase tak, aby spĺňala požiadavky doby. Ukazuje nám, že každá éra si vyžaduje vlastné riešenia, hnutia a odvahu. Nádej nepozná hranice. Lokálne skúsenosti, protesty v uliciach, schválenie zákona — to všetko sa prijíma, registruje a vníma ako povzbudenie na celom svete. Nádej slúži ako impulz na to, aby sa osobné príbehy stali iskrou, ktorá rozhorí spoločný oheň.

„Vo Fínsku získali ženy volebné právo."
-1906, Európa/svet

Nádej je spôsob, ako obnoviť dôveru, solidaritu a pocit spolupatričnosti. Je prítomná v demokratických snahách, pri pádoch režimu a v odvahe vykonať kolektívny čin. Nádej je zastúpená vo vzdelávaní — tak u mladých ľudí, ako aj v každej generácii, ktorá sa učí, pýta sa a nebojí sa formovať budúcnosť.

„Všetko ukradnuté dedičstvo sa vrátilo pôvodným komunitám."
-2023, Európa/svet

Táto možnosť interaktívneho zapojenia je dôkazom toho, že dejiny nie sú iba sledom dátumov, ale sériou rozhodnutí. Rozhodli sme sa, že si túto ľudskú reťaz, práva, pokrok a vyučovacie hodiny budeme pripomínať. Múr nádeje symbolizuje presvedčenie, že budúcnosť môže prekvitať vďaka minulým skúsenostiam, živej predstavivosti a túžbe premeniť sklamania na príležitosti rásť.

Navštívte Múr nádeje online:
historywallofhope.eu

Hope MANIFESTO

Navštíviť webovú stránku

#HISTORYANDHOPEMANIFESTO

EuroClio HOUSE OF EUROPEAN HISTORY An initiative of the European Parliament